

SOCIOLOGIJA - družbena veda

Tradicionalne družbe

- statične
- se počasi spreminjajo
- nizka stopnja delitve dela (večinoma so vsi delali isto)
- religija bolj pomembna kot v moderni družbi

Moderne družbe

- dinamične
- se hitro razvijajo
- postopno se razvijejo različne **specializirane enote** (npr. zdravstvo, šola, kulturne ustanove, vojaški sistemi,..)
- odnosi so pogostejše **neosebni**
- vse več ljudi živi v **mestnem, urbanem okolju**
- proizvodnja dobrin se ustvarja **s stroji in avtomatizirano**
- ljudje so bolj gibljivi v prostoru in med različnimi poklici
- značilen je proces **globalizacije**
- prevladujejo **pridobljeni položaji** (posameznik lahko napreduje na osnovi lastnih prizadevanj in naporov - posebej z izobraževanjem)

* **Globalizacija** = je proces, dokončan v 20.stol, ki kapitalizem uveljavi kot prevladujoč svetovni sistem - ga razširi po svetu.

* **Industrijska revolucija** = je prehod iz ročne v strojno proizvodnjo, industrializacija pa je proces, ki to izvede v praksi.

Tri teorije

1. **Funkcionalisti**

- celotna družba naj napreduje
 - posameznik ni toliko pomemben
 - štiri bistveni podsistemi :
 - družina
 - ekonomski sistem
 - politični sistem
 - kulturni sistem
- = **družba je interakcija med razredi**

2. **Konfliktna teorija**

- Karel Marx začetnik te teorije
 - družba je polna nasprotij in konfliktov (opozarja na družbene neenakosti)
 - nekoliko bolj poudarja dejavno vlogo posameznika
- = **družba je interakcija med družbo**

3. **Simbolni interakcionizem**

- pomembna je interakcija posameznika z drugimi
 - simboli načeloma nadomeščajo stvarnost
 - družba je odvisna od trenutka (tako kot zdaj verjamejo, mislijo, da je res)
 - posameznik je aktiven
- = **družba je interakcija med ljudmi**

- **Integracija** = vključevanje v družbo

KULTURA

- je način življenja pripadnikov neke družbe

- vsa področja umetnosti, znanosti, religije, duhovnosti, mitologije
- vrednostna oznaka/sodba (npr. kulturno vedenje - je pravilno, dobro,..)
- način življenja ljudi (npr. Indijanska kultura, Aboriginska,..)

Sestavine kulture

- jezik

- sredstvo komunikacije

- kulturna reprodukcija (prenaša se iz ene generacije v drugo)

- simbolna funkcija (npr. grb, zastava, himna,..)

- omogoča prevzemanje kulture, kopičenje znanja,..

- simboli

- so nadomestek stvarnosti (npr. Primorska himna)

- vrednote

- so samo pozitivne

- življenje, družina, prijatelji, zdravje,..

- konflikt vrednot (npr. starša spoštuje, toda ta ti ne pusti it ven s prijateljem)

- hierarhija vrednot (vrednote so na razl. mestih, ene bolj pomembne druge manj)

- za vrednote ni sankcij (ukrepi, posledice)

- norme (nam povedo kaj je v družbi sprejemljivo in kaj ne; so izpeljane iz vrednot)

- zapovedi

- prepovedi

- navodila

- sledijo jim sankcije

--> formalne/neformalne ter pozitivne/negativne

- materialni del kulture

- vse, kar je delo človeških rok

Značilnosti kulture

- je naučena

- opazovanje, oponašanje,.. s socializacijo

- nekaj ponotranjimo (interiorizacija)

- inkulturacija (proces učenja kulture, usklajevanje posameznika s kulturo)

- akulturacija (proces prilagajanja priseljencev kulturi družbe, v katero so se preselili; svojo kulturo že imaš, učiš se nove, se prilagajaš novemu (kulturnemu) okolju)

- je skupna (večini pripadnikov ene družbe)

• je integrirana (posamezne sestavine kulture so medsebojno odvisne in predstavljajo kompleksno celoto)

- temelji na znakih in simbolih

- ne obstaja brez družbe

Srečanje kultur

- običajno ena hoče prevladati nad drugo

- ene so manj tolerantne

Spreminjanje kultur

- iz generacije v generacijo (pride do novih vzorcev vedenja, npr. zaradi tech, znanosti,..)

- inovacije (odkritja, izumi)

- srečanje različnih kultur

- etnocid = zatiranje, uničevanje kulture (npr. prepoved uporabe jezika,..)

- interkulturalizem = dve kulturi se srečata in nastane neka nova, tretja kultura

- multikulturalizacija = dve kulturi se srečata in ena prevlada

- akulturacija = proces prilagajanja priseljencev kulturi družbe, v katero so se preselili

- etnocentrizem = prepričanje, da je tvoja kultura boljša od drugih, nad ostalimi (drugo kulturo primerjaš z ostalimi glede na svojo; glede na svoja prepričanja)

- **asimilacija** = prilagajanja manjšine prevladujočemu delu prebivalstva
- **globalizacija** = proces povezovanja različnih družb in s tem kultur na svetovni ravni

* **kulturni relativizem** = opazovanje in preučevanje določene sestavine kulture z vidika te in ne iz vidika naše lastne kulture (jo poskušamo razumeti iz celote, ne pa da se nam nekaj zdi sporno, ker je to v naši kulturi tako, npr. starejši Eskimi, ki gredo prostovoljno v smrt, kar je nam moralno sporno)

Subkultura

- vsaka skupina, ki ima svoje norme in vrednote, toda ne nasprotuje glavni kulturi
- starostne
- religiozne (npr. Amiši)
- etnične (npr. Romi)
- subkulture so posledice **industrializacije** (tudi urbanizacije ter množičnega šolanja)

Množična kultura

- posredujejo jo množični mediji (radio, TV, internet)
- glavni funkciji :
 - **propaganda** (svojo ideologijo širiš na ljudi)
 - **razvedrilo** (preusmerijo pozornost)
- mi smo pasivni prejemniki (in ne aktivni)

Kontra-kulture

- **elitna kultura**
 - skupina ljudi, ki je nad ostalimi
 - zahteva aktiven pristop, zato je nasprotna
- **ljudska kultura**
 - tudi zahteva neko aktivnost
 - načeloma se veže na neko tradicijo
 - bolj skupinska
- **ljubiteljska kultura**
 - tudi zahteva neko aktivnost
 - lasten interes prevlada (npr. zbor, gledališki abonma,..)

SOCIALIZACIJA

- proces vključevanja v družbo
- interiorizacija - ponotranjenje (sprejmeš stvari do te mere, da postanejo del tebe)
- dejavniki: družina, vrstniki, šole, množični mediji
- **primarna**
 - od rojstva do vstopa v inštitucijo (vrtec)
 - se učimo s čustvi (imitacija, igra vlog, prizadevanje za nagrado)
 - dejavniki poleg družine tudi (so)vrstniki
- **sekundarna**
 - v šoli se srečaš s formalnostjo (pravila, avtoriteta)
 - dejavniki so vrstniki, množični mediji
- **terciarna**
 - ob vstopu v službo
 - imaš manj pravic
 - novi formalni odnosi